

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Soubor cvičení a otázek k opakování KOD a prezentaci**Pracovní list 6 Komunikační dovednosti****Parajazykové a mimojazykové (neverbální, neslovní) dorozumívání**

Při řeči volíme slova a věty, pronášíme je však určitou výškou hlasu, barvou hlasu, silou hlasu a jistým tempem. Zvuková podoba může měnit význam výpovědi i vyznění celé komunikace. Výška, barva, tempo řeči, kladení pauz jsou zvukové prostředky využívané při artikulované komunikaci – jde o tzv. parajazykové prostředky, tj. doprovodné prostředky slovního (verbálního) dorozumívání.

Existuje však dorozumívání bez užití slov. Slouží k tomu prostředky mimojazykové, neverbální. Prostředky neverbální se někdy používají se slovním doprovodem, jindy bez něho: maják, semaforey, topografické nebo dopravní značky. K mimoslovní komunikaci se užívají schémata, náčrty, plány, obrázky. K mimojazykovým prostředkům patří mimika, gestikulace, postoj mluvčího, vzdálenost mezi partnery komunikace (proxemika), pohyb těla, dotyk komunikujících (haptika) a vliv pachů (olfaktorika).

Řeč těla

Gestika – základním pojmem gestiky je gesto, pohyb, zejména ruky a prstů, který něco vyjadřuje samostatně nebo jako doprovod ke sdělení verbálnímu. Gesta zpřesňují výpověď řečníka a jejich prostřednictvím můžeme zdůraznit význam a ilustrovat obsah sdělení. Funkční a kontrolovaná gestikulace je významově sladěna s textem, dokresluje a doplňuje text, ulehčuje posluchači koncentraci a vnímání a podporuje obrazotvornost. Gesta zbavují řečníka trémy a psychicky ho uvolňují. Gesta mají být uměřená, tlumená, disciplinovaná. Gestikulaci vnímá příjemce zrakem, ustálená gesta se dají poměrně lehce dekódovat.

Co patří k nejčastějším gestům a jejich významům?

Široká gesta – sebejistota, krátká; nevýrazná gesta – nejistota; ruce v kapsách – uvolnění, arogance; ruce zkřížené na prsou – očekávání, odmítnutí, hledání bezpečí; ruce sepnuté před sebou – křečovitost, nejistota; spojení prstů – postavím se proti námitce; rychlé tření rukou – škodolibost; pomalé tření rukou – spokojenost, radost; pohrávání s křídou, tužkou – nervozita; zaťaté pěsti – nervozita, agresivita.

Mimika – vyjadřuje vnitřní pocity v podobě určitého výrazu tváře. Mimickými svaly může člověk vyjádřit primární emoce – štěstí, radost, klid, spokojenost a jejich protiklady. Také však emoce sekundární, které se projeví náhle (překvapení a radost současně). K základním mimickým signálům patří přirozený úsměv – silný, pozitivní signál. Součástí mimiky je přivírání očí, rychlé mrkání, zvedání obočí, pohyby koutků, krčení nosu. Jisté mimické zlozvyky se dají odstranit.

Co patří k běžným mimickým projevům a jejich významům?

Zamrknutí – tajemství; zvednutí obočí – údiv, pochybnost, šok, překvapení; svraštění obočí – zamyšlenost; zdvižení jednoho obočí – zkoumání, překvapení, nesouhlas; zdvižený koutek úst – cynismus, arogance, pocit převahy; sevřené rty – zlost, zatvrzelost; vysunutý spodní ret – přemýšlení; pootevřená ústa – úžas, zájem o přerušení komunikace; svraštění čela – rozhořčení, hněv, pobouření.

Součástí mimiky je pohyb očí, zrakový kontakt. Pohled by se neměl fixovat na jedno místo déle než 3 sekundy.

Posturika – zkoumá podání informací fyzickým postojem, polohou, držení těla, čímž člověk vyjadřuje, jak se cítí, jaké má sebevědomí atd. Při řečnickém projevu se pozice těla omezuje jen na dva možné způsoby: Postoj na jednom místě, případně nenápadné, občasné přemístění v průběhu projevu. K nevhodným projevům patří opírání se o pult, stereotypní chůze před publikem, projev vsedě.

Proxemika – mapuje teritoriální chování účastníků komunikace. Intimní zónu tvoří okruh do 40-50 cm. Při neformálních rozhovorech je běžná vzdálenost kolem půl až tři čtvrtě metru. Při úředním jednání je vhodná vzdálenost mezi komunikanty kolem 1,2 metru. Při oficiálních setkáních v nejvyšších kruzích je dána vzdálenost mezi komunikanty tzv. úředním protokolem.

Haptika – jejím významným komunikačním prostředkem je dotyk, podání ruky. Podle způsobu podání ruky a jejího stisku usuzujeme na vlastnosti osob i na vlastnosti mezi nimi.

Olfaktorika – komunikace pomocí pachů. Ve veřejném projevu pokládáme za samozřejmé dodržení zásad hygieny a omezení příliš výrazných parfémů.

Celkový dojem z řečnického projevu ovlivňuje i vzhled řečníka, jeho oblečení a úprava.

Publikum si z prostředků neverbální komunikace všímá zvukových prostředků (artikulace, dodržování ortoфонické a ortoepické normy, logičnosti výpovědi). Z vizuálních prostředků publikum registruje přiměřenost gestiky, mimiky a pohybu a přiměřenosti vnějšího vzhledu mluvčího.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Praktické cvičení

1. Vyjmenovat zlozvyky v neverbální komunikaci řečníka.
2. Formulovat význam gest pro komunikaci.
3. Zjistit odlišnosti v neverbální komunikaci u různých národů.
4. Vyjmenovat určité symbolické pozdravy pomocí gest. Předvést vlastní gestikou.
5. Pokusit se vyjádřit nějaký svůj záměr beze slov, pantomimou.
6. Vytvořit úvahu o tom, jaký může být smích a co všechno může vyjadřovat.
7. Napsat vzkaz pomocí obrázků.

Zdroj

Český jazyk pro 1. ročník SOŠ, SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost, Praha, 2000
Akademická příručka, vydavatelství Osvěta, Martin, 2004